

наук) : метод. Посібник / Русова В.В., Рибалка В.В. – К. : Інфосистем, 2011. – 156 с.

3. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2-х книгах. Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід : науково-практичні засади. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.

4. Пустовіт Г. П. Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1–9 класів у позашкільних навчальних закладах : монографія / Г.П.Пустовіт. – К. – Луганськ : Альма-матер, 2004. – 540 с.

5. Козленко В. Н. Проблема креативності личности: психология творчества: общая, дифференциальная, прикладная / В.Н.Козленко. – М., 1990.

6. Антонова О.Є. Роль діагностики у розвитку дослідницьких здібностей старшокласників : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Житомир, 2011. – 399с.

А. І. Грітчина

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЮНАКІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ ДО ВИКОНАННЯ РОЛІ СІМ'ЯНИНА

Анотація. Стаття присвячена проблемі дослідження особливостей формування готовності юнаків шкіл-інтернатів до виконання ролі сім'янина; окреслені необхідні якості для успішного сім'янина.

Ключові слова: школа-інтернат, юнаки, готовність до виконання ролі сім'янина, самостійна життєдіяльність.

Сучасна учнівська молодь України зростає в складних умовах формування нових соціально-економічних відносин. Життєві плани випускників навчальних закладів формуються в нестійкому середовищі, в умовах дефіциту загально визнаних уявлень. Тому актуальною сьогодні є проблема формування готовності вихованців інтернатних закладів до сімейного життя, дослідження мотивації їх вступу у шлюбні стосунки, оскільки сучасна молодь у своєму житті керується цінностями, що істотно відрізняються від тих, які були характерними для попередніх поколінь нашого суспільства.

Ряд українських та зарубіжних вчених досліджують питання виховання дітей в інтернатних закладах (Я. Гошовський, І. Дубровіна, Т. Ілляшенко, Б. Кобзар, Л. Канішевська, В. Мухіна, А. Прихожан, О. Смірнова, Н. Толстих); підготовки до виконання батьківських та материнських функцій (В. Бойко, Н. Гусак, Д. Луцик). Проблема формування готовності старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів до виконання ролі майбутнього сім'янина знайшла своє відображення в дослідженнях О. Зрітневої, Г. Сатаєвої, Г. Плясової та наукових публікаціях І. Горчакової, О. Кікінежді, В. Кравця, В. Шмідта та інших.

Загальноосвітня школа-інтернат – навчально-виховний заклад, який у своїй діяльності керується тими ж навчальними планами й програмами, що й звичайні школи, але ще має на меті підготувати вихованців до життя у соціумі.

Специфіка проживання та утримання дітей в інтернатних закладах характеризується такими чинниками:

- наявність деприваційного синдрому;
- втрата інтересу до навчання;
- особливий розвиток дітей, що виховуються без батьківської опіки;

- труднощі у спілкуванні з оточуючими, складність у сфері самопізнання;
- агресивність, схильність до нервових зривів, депресія, пасивність, підвищена вразливість;
- орієнтація на пристосування;
- порушення статевої ідентифікації;
- соціальна незахищеність після виходу з інтернатного закладу;
- високий рівень претензій до оточуючих;
- відсутність навичок вирішення власних проблем.

На сьогодні спостерігається тенденція розширення контингенту вихованців інтернатних закладів. Крім дітей-сиріт (фізичних сиріт) та дітей, позбавлених батьківського піклування, останнім часом до шкіл-інтернатів потрапляють діти, які стали жертвами сексуального, фізичного насилля; діти із сімей алкоголіків, наркоманів, правопорушників (соціальні сироти). Більшість вихованців є педагогічно занедбані, схильні до депресій, тривожності, інтелектуальних розладів. Багато з них внаслідок різних обставин, до влаштування в ці заклади були позбавлені нормальних умов життя. Спостерігається підвищена агресивність, вразливість, нехтування собою як особистістю, відсутність навичок поведінки, постійне емоційне пригнічення, почуття соціальної відчуженості, проблеми адаптації до нового середовища.

Вихованці інтернатів позбавлені позитивного досвіду сімейного життя, у них майже відсутні навички поведінки та спілкування з дорослими, насамперед, з близькими, практичні навички щоденного побуту та перебування в соціумі. Ставлення до дорослих та однолітків ґрунтується на їхній практичній корисності для дитини; формується здатність “не заглиблюватися у прив’язаності”, спостерігається поверховість почуттів, моральне утриманство (звичка жити за наказом), ускладнення в становленні самосвідомості (переживання власної неповноцінності); зростання труднощів в оволодінні навчальним матеріалом, грубі порушення дисципліни.

Тенденція зростання числа соціальних сиріт є наслідком нестабільності в суспільстві, руйнування морально-етичних норм інституту сім’ї, а також знецінення загальнолюдських цінностей.

Кожний віковий період становлення особистості має особливу сензитивність до певних зовнішніх впливів – сім’ї, школи, друзів, ровесників та ін. Різноманітність таких соціальних впливів допомагає дитині в оволодінні необхідними життєвими вміннями та навичками, що є актуальним для дітей, позбавлених сімейного виховання.

Слід зазначити, що юнацький вік – один із найскладніших і найвідповідальніших періодів у формуванні особистості, адже саме в цей час людина вступає у доросле життя. Як і будь-який період становлення особистості, юнацький вік має специфічні особливості, знання яких сприяє формуванню готовності до виконання ролі сім’янина.

Удосконалення і становлення особистості юнаків на цьому віковому етапі розвитку визначається становищем молоді в суспільстві, обсягом знань, якими й необхідно оволодіти, рівнем підготовленості до виконання соціальної ролі сім’янина.

У підготовці юнаків-старшокласників до виконання соціальних ролей чоловіка та батька, як вважає Н. Гусак [1], є ряд суттєвих недоліків: соціальний інфантилізм, незрілість більшості юнаків; нерозуміння соціальної значущості сім'ї у житті чоловіка; незнання сімейних функцій та невідповідність до їх виконання; неадекватна самооцінка юнаками якостей і рис особистості, необхідних майбутньому чоловіку та батьку; нерозуміння фізіологічних та психологічних особливостей статей; недостатній рівень статевої поінформованості, необізнаність у питаннях сексуальної культури; спотворене уявлення про особливості статево-рольової поведінки; відсутність психологічної і практичної підготовки до усвідомленого батьківства.

Виховання в умовах закритості інтернатного закладу, відмежованості вихованців інтернатних закладів від повсякденних життєвих проблем, обмеженість оточення, жорстка регламентація дій вихователями за негативного попереднього сімейного досвіду та відсутності адекватних позитивних зразків для статево-рольової ідентифікації, негативні навички спілкування ускладнюють оволодіння юнаками шкіл-інтернатів ролі сім'янина.

Процес формування особистості юнака як сім'янина дуже складний. У результаті його здійснення старшокласники отримують знання про сім'ю та її функції, у них формуються якості потенційно успішного сім'янина, активна життєва позиція, навички міжособистісної взаємодії, відкритість соціальному досвіду, стійка система цінностей. Юнаки оволодівають навичками соціальної діяльності, спілкування і відповідною поведінкою. Оволодіння роллю сім'янина передбачає формування ціннісного образу сім'ї, мотивації та установки на створення сім'ї, набуття і розвиток знань, умінь та навичок, необхідних для успішного сімейного життя.

Необхідно звернути увагу на формування якостей особистості, що відповідають рольовим функціям чоловіка та батька як гарного господаря, дбайливого вихователя своїх дітей, турботливого батька, уважного чоловіка. Адже діти у "закритих" установах позбавлені можливості бачити особливості повсякденної поведінки і відносин дорослих, ставлення до інших чоловіків та жінок, що ускладнює формування батьківських почуттів у юнаків, що надалі може негативно позначитися на їхньому ставленні до власних дітей.

Школа-інтернат покликана здійснювати спеціально організовану навчально-виховну та корекційно-розвивальну роботу з підготовки вихованців до самостійної життєдіяльності, частиною якої є формування у юнаків соціальної ролі "сім'янин".

Розкриті в цій статті питання не вичерпують усіх аспектів проблеми формування готовності юнаків шкіл-інтернатів до сімейного життя. Досі не визначено оптимальні шляхи формування готовності юнаків до виконання ролі сім'янина.

Література

1. Гусак Н. І. Підготовка юнаків-старшокласників до виконання соціальних ролей чоловіка та батька : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Гусак Надія Іванівна / Харківський нац. університет імені В.Н. Каразіна. – Х, 2005. – 222 с.